

Stockholm den 4 juni 2025

Till Finansdepartementet
Diarienummer Fi2025/00457
Endast via e-post

Remissyttrande över SOU 2025:12

AI-kommissionens Färdplan för Sverige

Inledning

Bildupphovsrätt i Sverige ek. för. ("**Bildupphovsrätt**") är en kollektiv förvaltningsorganisation som har som mål att främja bildskapares ekonomiska och upphovsrättsliga intressen. Bildupphovsrätt representerar cirka 10 000 direktanslutna upphovspersoner i Sverige samt organisationerna Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Fotografers Förbund, Svenska Tecknare, Journalistförbundet, Svenska konstnärsförbundet och BLF Fotograferna. Dessutom företräder Bildupphovsrätt cirka 200 000 utländska bildskapare genom de systerorganisationer Bildupphovsrätt samarbetar med. Bildupphovsrätt följer utvecklingen inom svensk och internationell upphovsrättslagstiftning.

Bildupphovsrätt kommer främst att yttra sig över de delar i Färdplanen som berör upphovsrätten.

Yttrande

Övergripande kommentarer

Upphovsrätten är en grundläggande rättighet som skyddas av svensk grundlag. Den ger upphovspersoner rätt att bestämma över hur deras verk används, inklusive möjligheten att samtycka till eller motsätta sig sådan användning. När ett verk skapas uppstår både ett ekonomiskt och ideellt värde som tillkommer upphovspersonen. Upphovsrätten medför därför en rätt att kontrollera användningen av verket samt att erhålla ersättning vid sådan användning.

Utvecklingen av artificiell intelligens innebär både möjligheter och utmaningar för bildskapare. Den upphovsrättsliga lagstiftning som redan finns gäller även vid användning av skyddade verk i en digital miljö. En välfungerande upphovsrätt är avgörande för att bildskapare ska kunna fortsätta sin yrkesverksamhet och försörjning.

Upphovsrättsligt skyddade verk utgör en grundförutsättning för utvecklingen av generativ AI, eftersom träningen av AI-modeller förutsätter tillgång till stora mängder sådana verk. De inskränkningar i upphovsrätten som regleras i 15 a och 15 b §§ upphovsrättslagen, avseende text- och datautvinning, är inte avsedda att omfatta den typ av storskalig träning av AI-modeller som i dag bedrivs av teknikföretag. Bildupphovsrätt är därför av uppfattningen att användning av upphovsrättsligt skyddade verk för AI-träning utan rättighetshavarnas explicita samtycke utgör ett intrång i upphovsrätten. Den snabba utvecklingen av generativ AI, där stora teknikföretag utnyttjar bildskapares skyddade verk utan tillstånd och utan att ersättning utgår, väcker betydande oro. Mot denna bakgrund ifrågasätter Bildupphovsrätt varför upphovsrätten behandlas i så begränsad omfattning i Färdplanen.

Utredningens förslag

Bildupphovsrätt instämmer i bedömningen att det är av största vikt att upphovsrätten respekteras i alla sammanhang, inklusive vid användning och utveckling av artificiell intelligens. Det är avgörande att regeringen tar ett tydligt och aktivt ansvar för att säkerställa att respekten för upphovsrätten upprätthålls på ett rättssäkert och proportionerligt sätt. I det fortsatta arbetet är det därför av största vikt att det tydligt klargörs att användning av upphovsrättsligt skyddade verk kräver tillstånd.

Bildupphovsrätt tillstyrker förslaget att utse en nationell samordnare. Ett tydligt uppdrag bör formuleras, med fokus på att skapa en fungerande licensstruktur som inte bara är begränsad till språkmodeller utan som även säkerställer att bildskapare får skälig ersättning för användning av deras verk. Avtalslicenser utgör en välfungerande kollektiv lösning som underlättar både för användare och rättighetshavare. Vår erfarenhet visar dock att införandet av en ny bestämmelse om avtalslicens inte alltid är tillräckligt. Regeringen bör därför vidta ytterligare konkreta åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av upphovsrätten, exempelvis genom tydlig lagstiftning om när licens krävs. Det är centralt att detta arbete sker i nära dialog med representanter för upphovspersonerna. Bildupphovsrätt har, liksom andra svenska kollektiva förvaltningsorganisationer, lång och gedigen erfarenhet av kollektiv rättighetsförvaltning och licensiering av upphovsrätt. Vi står till förfogande att dela med oss av denna kompetens i det fortsatta arbetet.

Bildupphovsrätt tillstyrker utredningens förslag att Sverige bör engagera sig aktivt inom EU-samarbetet med att hitta gemensamma lösningar på upphovsrättsliga frågor genom att verka för att upphovsrätten och respekten för densamma stärks inom EU. Bildupphovsrätt ifrågasätter dock uttalandet på sidan 111 i Färdplanen (sidan 143 i betänkandet) där det framhålls att *”regleringsbördan inte ska vara onödigt tung för företagen”*. Vi instämmer i att det bör vara lätt att göra rätt, men detta får aldrig ske på bekostnad av upphovspersonernas rättigheter. Principen om att det ska vara lätt att göra rätt bör omsättas genom införande av tydliga avtalslicenslösningar och lagstiftning som klargör när licens krävs.

Slutligen vill Bildupphovsrätt framhålla att det krävs en tydlig samordning inom Regeringskansliet av de olika offentliga insatserna på immaterialrättsområdet. Den svenska AI-strategin måste gå hand i hand med det pågående arbetet med en samlad inriktning för immaterialrätt.

Övrigt

Bildupphovsrätt instämmer även i det yttrande som lämnats in av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS).

BILDUPPHOVSRÄTT I SVERIGE

Fredrik Lomäng, VD